

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Nivalainen, K., Levo-Aaltonen, S., Lehtonen, H. & Janhonen, S. (2023) Opettajaksi Suomeen ulkomailla hankittua opettajan osaamista täydentäen. TAMKjournal, 13.11.2023.

URL: <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/pedagogiset-ratkaisut/opettajaksi-suomeen-ulkomailla-hankittua-opettajan-osaamista-taydentaen-kosti-nivalainen-sirpa-levo-aaltonen-heidi-lehtonen-ja-seppo-janhonen/>

Opettajaksi Suomeen ulkomailla hankittua opettajan osaamista täydentäen | Kosti Nivalainen, Sirpa Levo-Aaltonen, Heidi Lehtonen ja Seppo Janhonen

13.11.2023

TAMKjournal | Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa Opettajaksi Suomeen (OSU) -hankkeessa on ollut tavoitteena maahanmuuttajataustaisten opettajien virallisen pätevyyden täydentäminen Suomen koulujärjestelmään soveltuvaksi. Samalla hankkeen tavoitteena on ollut tukea maahanmuuttajataustaisten opettajien työllistymistä Suomeen. Artikkelissa kuvataan Tampereen ammatillisen opettajakorkeakoulun (TAOK) toiminnan näkökulmasta maahanmuuttajataustaisten opettajien etenemistä opettajan kelpoisuuden saamiseen.

Rinnastamispäätöksen avulla opettajaksi Suomeen

Maahanmuuttajien määrän kasvaessa myös erityisen tuen ja ohjauspalvelun tarve eri toimintajärjestelmissä on noussut. Maahanmuuttajataustaisten opettajien koulutuksen sekä opinto- ja urasuunnittelun tarpeet ovat lisääntyneet. Korhosen ja Puukarin (2013, 367–368) mukaan maahanmuuttajien Suomessa hankkima koulutus onkin ollut selvässä yhteydessä parempiin työllistymismahdollisuuksiin, integroitumiseen ja sosiaalisen aseman saavuttamiseen yhteiskunnassa.

Vastaavasti eri kulttuureista tulleiden opiskelijoiden määrä kasvaa eri koulutusasteilla, minkä vuoksi eri kulttuurista tulevia opettajia tarvitaan entistä enemmän. Virallisen pätevyyden puuttuminen heikentää maahanmuuttajataustaisten opettajien työllistymismahdollisuuksia opetuslalla Suomessa. Heillä on lähtömaassa suoritettu muodollinen pätevyys, mutta toimiakseen opettajina Suomessa heidän tulee suorittaa Suomen koulujärjestelmän mukaiset kelpoisuusvaatimukset huomioivat täydentävät opinnot, joista vastaa Opetushallitus. (Opetushallituksen päätökset pätevyydestä... 2023.)

Ulkomailla opettajan tutkinnon suorittanut tarvitsee kelpoisuutta varten OPH:n rinnastamispäätöksen, jossa kuvataan, kuinka paljon ja millaisilla opinnoilla hakijan tulee täydentää opintojaan voidakseen toimia kelpoisena opettajana Suomessa (Opettajat: täydentävien opintojen suorittaminen 2023). Tyypillisesti opiskelijan tulee suorittaa ammatillisessa opettajakorkeakoulussa tai yliopistossa rinnastamispäätöksen mukaisesti täydentävinä opintoina ohjattua harjoittelua ja didaktisia opintoja, jotka suoritettuaan opiskelija hakee Opetushallituksesta vielä lopullista kelpoisuuspäätöstä. Rinnastamispäätösten määrä todennäköisesti kasvaa eri perusteisen maahanmuuton lisääntyessä.

Kelpoisuuttaan täydentävän kipupisteet opettajankoulutuksen haussa

Opettajankelpoisuuttaan täydentävä maahanmuuttaja joutuu hakemaan ammatilliseen opettajakorkeakouluun yhteisen valtakunnallisen haun kautta OPH:n rinnastamispäätöksen mukaisesti. Monen rinnastamispäätöksen saaneen opettajan tapauksessa ammatilliseen opettajankoulutukseen valituksi tulemista voivat vaikeuttaa alhaisiksi jäävät hakupisteet. Lisäksi opettajakorkeakoulujen hakukriteerit saattavat soveltua heille huonosti. Yksi keskeisimmistä hakuprosessiin vaikuttavista haasteista hakijalle on riittävän työkokemuksen sekä mahdollisesti lisäpisteitä tuottavan lisä- ja täydennyskoulutuksen puute. Ammatillisessa opettajankoulutuksessa opiskeltavat pedagogiset opinnot (60 op) ovat lisäksi liian laajat niille OPH:n rinnastamispäätöksen saaneille hakijoille, joiden tulee täydentää opintojaan esimerkiksi 15 opintopisteellä.

Ulkomailla opettajan opintoja suorittanut tarvitsee OPH:n rinnastamispäätöksen sekä opinnot täydennettyään lopullisen kelpoisuuspäätöksen.

Maahanmuuttajataustaiset opettajaopiskelijat tulevat erilaisista kulttuureista ja lähtökohdista, eikä ohjaukseen ole yhtä ainoa oikeaa tapaa. Opettajaopiskelijoiden suomen kielen taito saattaa asettaa ohjaukselle ja verkostoitumiselle omat haasteensa. Tärkeintä on, että eri verkostoissa toimijat ymmärtävät opiskelijoiden lähtötilanteet ohjaustilanteessa samalla tavalla. (Syrjälä 2013, 254.) Kielitaidon lisäksi merkitystä on sillä, mistä lähtömaasta uusi opettaja on kotoisin. Lähtömaa tulisikin ottaa huomioon koulutuksessa ja työhön perehdyttämisessä. (Vuorio 2015, 36.)

Opettajaksi Suomeen (OSU) -hankkeessa (2023) on kehitetty rinnastamispäätöksen saaneille erillishaun kautta täydentävien opintojen yksilöllisiä opintopolkuja, joiden aikana myös heidän työllistymistään tuetaan sekä suomen kielen ammattisanastoa vahvistetaan. OSU-hankkeessa on esimerkiksi laadittu opettajaopiskelijan ja harjoittelupaikan kanssa yhteistyössä ns. kielisopimus. Kielisopimuksessa asetetaan riittävän konkreettisia ja sopivan kokoisia tavoitteita suomen kielen oppimiseen harjoittelun aikana. Opiskelijan itse tulee

panostaa suomen kielen kehittymiseen. Myös oppilaitoksessa tunnustetaan opiskelijan tarpeet ja nostetaan esille opetustyötehtäviä, joissa opiskelija voi harjoitella suomen kieltä.

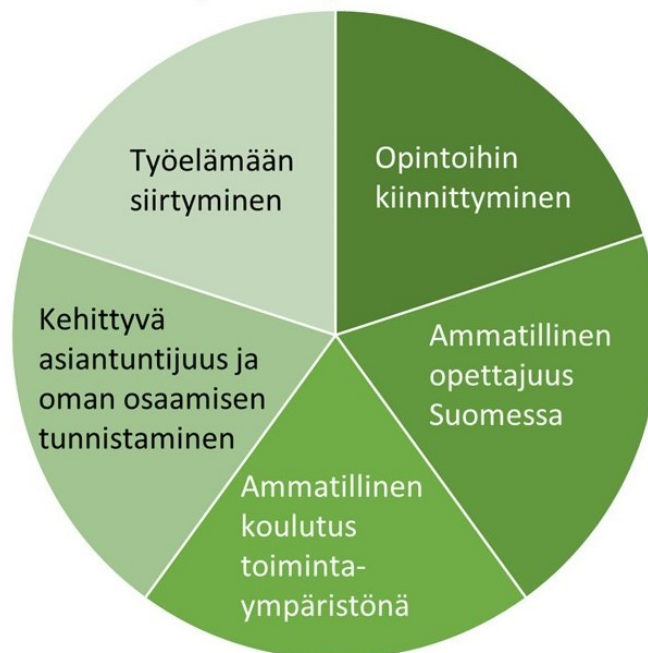
Verkostokummitoiminta maahanmuuttajataustaisten opettajaopiskelijoiden tukena

Harjoittelupaikan hankkimisessa on hyödynnetty hankkeessa luotua verkostokummimallia. Verkostokummitoiminta on nimensä mukaisesti useamman osapuolen välistä. Se on myös yksi alueellisten korkeakoulujen toteuttama yhteistyömuoto. Yhteistyökumppanit toimivat mm. ammatillisten opettajaopiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksien edistäjinä ja tukevat hankkeeseen osallistuneiden opiskelijoiden ammatillista kasvua ammatillisen koulutuksen kentällä kohti työelämää.

Verkostokummitoiminnassa pyritään tukemaan ulkomaalaistaustaisten opettajaopiskelijoiden opintojen sujuvuutta ja työllistymistä.

Verkostokummitoiminta muodostaa opiskelijan kannalta eräänlaisen ajallisesti jäsennetyn, opintojen yhteydessä toteutettavan osaprojektin. Se on valmisteltu tukemaan opiskelijaa oikea-aikaisesti hänen opintojensa vaiheeseen nähden. Verkostokummitoiminta kokonaisuudessaan on rakennettu niin, että se tukisi parhaalla tavalla maahanmuuttajataustaisten henkilöiden nivelvaiheita, etenkin painopisteen ollessa siirtymässä opinnoista työelämään. Verkostokummitoiminnan prosessia kuvataan tässä ns. projektikellon avulla (kuva 1). Sen lukeminen alkaa ”keskipäivän” kohdalta ja päättyy myötäpäivään edeten ympyrän sulkeutumiseen.

Työelämään siirtyminen | Verkostokummitoiminnan aloitus

Kuva 1 Verkostokummitoiminnan ns. projektikello (Nikku 2022)

Toiminnan alussa korostuu opintoihin kiinnittymisen teema. Silloin keskeistä on opintoihin kiinnittyminen yleensä, mutta myös verkostokummitoiminnan alustaminen eli toiminnan tavoitteiden selventäminen ja käytännön pelisäännöistä sopiminen sekä oman mentorin hakeminen. Mentoreiden haku tapahtuu tuetusti, mutta korostaen opiskelijoiden omaa aktiivista roolia. Opiskelijoiden kieli- ja kulttuuritietoisuuden tukeminen on esillä jo tässä vaiheessa. Teeman käsittely kuitenkin jatkuu läpi kummitoiminnan. (Nikku 2022.)

Seuraavaksi opiskelijat perehtyvät eri ammattialoihin sekä Suomen koulutusjärjestelmään. Keskiössä ovat myös opiskelijoiden suorittamat harjoittelut, joissa osallistujat pääsevät tutustumaan oppilaitosten arkeen ja ammatillisen opettajan työnkuvaan käytännössä. Hankkeessa kehitetty Uraohjauksen verkkokurssi tukee opiskelijoiden kasvua ammatillisiksi opettajiksi sekä vahvistaa heidän kulttuurista tietämystään. Uraohjauksen verkkokurssin sisältöteemoina ovat mm. valmentava ote opettajan työssä, osaamisperusteisuus ja osaamisen osoittaminen. (Nikku 2022.)

Ammatillisen koulutuksen toimintaympäristöön tutustumisen vaiheessa korostuu etenkin työelämäkäytäntöjen tuntemus. Tässä tärkeiksi muodostuvat harjoittelut sekä työelämäkäytäntöihin perehtyminen, mitä tuetaan toiminnassa myös erilaisten työelämävierailujen sekä uratarinoiden keinoin. (Nikku 2022.)

Kehittyvän asiantuntijuuden ja oman osaamisen tunnistamisen tavoitteena on vahvistaa osallistujien itsetuntemusta ja näin tukea heidän kehittymistään ammatillisiksi opettajiksi. Osallistujat tunnistavat omia vahvuuksiaan ja tekevät omaa osaamistaan näkyväksi. Mentoritoiminta korostuu. Vertaisarviointi etenkin harjoitteluiden aikana tukee opiskelijoita oman osaamisen tunnistamisessa sekä opettajuuden kasvussa. (Nikku 2022.)

Osallistujien siirtyessä ammatillisesta opettajankoulutuksesta työelämään heille pyritään takaamaan nivelvaiheen tuki. Työelämään siirtymistä ja työllistymistä tuetaan esimerkiksi CV-pajojen ja työelämän edustajien kanssa yhteistyössä toteutettujen rekrytointimessujen avulla. (Nikku 2022.) Jotkut osallistujat siirtyvät vaivattomasti työelämään, koska ovat jo työskennelleet oppilaitoksessa opettajan tehtävässä – joskin kelpoisuutta vailla – ennen opettajankoulutukseen tuloa.

Verkostokummitoiminnassa pyrkimyksenä on ollut tukea ulkomaalaistaustaisten opettajaopiskelijoiden opintojen sujuvuutta ja työllistymistä alueellisen verkoston rakentumisen ja vahvistumisen avulla. Verkostokummitoiminnan tulisi tuottaa tunnistettavaa hyötyä jokaiselle toiminnan osapuolelle, jotta sen ylläpitäminen on tarkoituksenmukaista.

Verkostokummitoiminnalla vahvistetaan opiskelijoita ammatti-identiteettiä ja perehtymistä opettajan rooliin oppilaitoksen työyhteisössä sekä tuetaan heidän uraohjauksiaan ja ammatillista kielitaitoaan. Verkostokummimalli vastaa myös maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ja opettajakorkeakoulujen näkemyksiä opintojen sisältötoiveista. (Hirad & Eskola-Kronqvist 2018, 4.)

Joustavasta hausta helpotusta opintoihin hakeutumiseen

Hankkeessa saadut kokemukset ja hyvät käytänteet ovat osaltaan edistäneet opiskelijoiden kotoutumista alueellisesti sekä valtakunnallisesti. Rinnastamispäätöksen saaneet opettajaopiskelijat ovat vahvistaneet suomen kielen taitoa ammattisanastoa opettavan aineen

osalta. Lisäksi he ovat laajentaneet opintojensa aikana myös opettajuuden verkosto- ja kumppanuusosaamista alueellisten oppilaitosten kanssa hankkeen opintoihin liittyvän harjoittelun myötä, ja osa opiskelijoista on myös työllistynyt ammatillisen opettajan tehtäviin.

Jotta opetustyöhön saataisiin lisättyä kulttuurista moninaisuutta, opettajaopiskelijoiden valinnassa voitaisiin maahanmuuttaneiden osalta soveltaa positiivisen erityiskohtelun periaatteita. (Positiivinen erityiskohtelu 2023.) Lisäksi hakua ammatilliseen opettajankoulutukseen voitaisiin edistää joustavalla haulla, joka mahdollistasi rinnastamispäätöksen saaneen hakeutumista täydentäviin opintoihin ns. non-stop-haulla lukuvuoden aikana. Tämä edistäisi rinnastamispäätöksen saaneen opettajaopiskelijan valmistumista ja työllistymistä opetustyöhön.

Lähteet

Hirad, T. & Eskola-Kronqvist, A. (toim.) 2018. Urareitti-hankkeen satoa – Uusia malleja korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kielikoulutukseen, ohjaukseen ja osaamisen tunnistamiseen. Hämeen ammattikorkeakoulu. Pdf-dokumentti. Viitattu 12.10.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-800-8>

Korhonen, V. & Puukari, S. 2013. Kohti monimuotoisuuden haltuunottoa – suunnistusmerkkejä matkalla tulevaan. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. PS-kustannus. JUVA: Bookwell Oy, 366–379.

Nikku, A. 2022. Verkostokummitoiminta OSU-hankkeessa. Hankkeen sisäinen muistio. Tampereen ammattikorkeakoulu.

Opettajaksi Suomeen (OSU) -hanke. 2023. Verkkosivu. Viitattu 24.10.2023. <https://sites.tuni.fi/osu/>

Opettajat: täydentävien opintojen suorittaminen. 2023. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 24.10.2023. <https://www.oph.fi/fi/palvelut/opettajat-taydentavien-opintojen-suorittaminen>

Opetushallituksen päätökset pätevydestä opetuksen ja koulutuksen tehtäviin. 2023. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 3.10.2023. <https://www.oph.fi/fi/palvelut/opetushallituksen-paatokset-patevyydesta-opetuksen-ja-koulutuksen-tehtaviin>

Positiivinen erityiskohtelu. 2023. Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Verkkosivu. Viitattu 24.10.2023. <https://syryjinta.fi/positiivinen-erityiskohtelu>

Syrjälä, E. 2013. Monikulttuurinen ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. PS-kustannus. JUVA: Bookwell Oy, 248–257.

Vuorio, J. 2015. Opettajankoulutuksen monikulttuurinen horisontti. Kuulumisia-koulutuksen vaikuttavuuden arviointi. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 12.10.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201506261896>

Kirjoittajat

Kosti Nivalainen

KM, nuorisotyönohjaaja, sosionomi (AMK), AmE
Lehtori, OSU-hankkeen projektipäällikkö
Pedagogiset ratkaisut ja kulttuuri / Ammatillinen opettajankoulutus
TAMK
kosti.nivalainen(at)tuni.fi

Sirpa Levo-Aaltonen

TkL, DI, KTM, KM, AmO, opinto-ohjaaja, AmE
Yliopettaja
Pedagogiset ratkaisut ja kulttuuri / Ammatillinen opettajankoulutus
TAMK
sirpa.levo-aaltonen(at)tuni.fi

Heidi Lehtonen

KM, AmO
Erikoissuunnittelija
Pedagogiset ratkaisut ja kulttuuri / Ammatillinen opettajankoulutus
TAMK
heidi.lehtonen (at)tuni.fi

Seppo Janhonen

TkL, AmO
Yliopettaja emeritus

Kuvituskuva: Jonne Renvall/Tampereen yliopisto